Dnro 001/81/2018

Miia Kannisto

8.11.2018

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Tyv@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen perjantaina 9.11.2018 klo 11.00

HE 158/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Akava ry lausuu pyydettynä lausuntonaan seuraavaa:

Akava on tyytyväinen siihen, että työaikalain soveltamisala pysyy esityksessä laajana eli asiantuntijat ja keskijohto ovat pääsääntöisesti lain piirissä. Akavan mielestä hyvää esityksessä on se, että siinä turvataan työntekijöiden työaikasuojelu ja joustavilla työaikajärjestelyillä pyritään helpottamaan työn ja yksityiselämän yhteensovittamista. Hyvää on myös se, että esityksessä etätyö luettaisiin työajaksi. Esityksessä ehdotetun uuden joustotyöajan käyttöä ja toimivuutta asiantuntijatyössä tulee seurata jatkossa ja korjata mahdolliset havaitut säännöksen valuviat.

Puolustusvoimat ja kirkon hengellisen työn tekijät

Soveltamisalaan liittyy kuitenkin akavalaisessa kentässä olennainen tasapuolisuutta rikkova ongelma. Työaikalain ulkopuolelle ei ole perusteltua sulkea puolustusvoimien virkamiehiä eikä kirkon hengellisen työn tekijöitä. Tämä ratkaisu vaarantaa heidän työaikasuojelunsa,

Lakiesityksessä ei ole siis otettu huomioon puolustusvoimien työaikasuojelun toteutumista. Puolustusvoimien rajaaminen ulkopuolelle sen vuoksi, että heidän työajoistaan on säädetty erikseen, ei ole perusteltua: 1970-luvulta oleva puolustuslaitoksen virkamiesten työaikoja koskeva laki sisältää hyvin vähän nykyiseen työelämään soveltuvia säännöksiä. Esitys ei millään tavoin ota huomioon sitä, että puolustusvoimissa työ koostuu merkittävässä määrin tavanomaisesta virastotyöaikana tehtävästä asiantuntijatyöstä.

Laki puolustuslaitoksen virkamiesten työajasta on jo vuodelta 1970. Akava vaatii, että erillislaki tulee uudistaa niin, että puolustusvoimien henkilökunnalle turvataan riittävä jaksaminen ja lepo. Työaikalain hallituksen esitykseen tulee pontena kirjata, että puolustusvoimien erillislain uudistamistyö on aloitettava välittömästi ja laki tulee saattaa vastaamaan 2020-luvun työaikasuojelua. Lain päivitystyö tehtäisiin valmiiksi vuoden 2019 aikana.

Uskonnolliset toimitukset

Lakiesityksen 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan työaikalakia ei sovellettaisi, kun kyse on työntekijästä, joka suorittaa **uskonnollisia**

toimituksia ja tehtäviä evankelis-luterilaisessa kirkossa, ortodoksisessa kirkkokunnassa tai muussa uskonnollisessa yhteisössä. Uskonnolliset tehtävät käsittävät muun muassa monet diakoniaan ja kasvatukseen liittyvät tehtävät ja on siten paljon laajempi käsite kuin uskonnollinen toimitus.

Kirkon Akateemiset AKI ry kiinnittää huomiota siihen, että lakiesityksen muotoilu on laajempi kuin mitä EU-direktiivi sallii. Tämän seurauksena soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös sairaalapapit, oppilaitospapit, diakoniatyöntekijät, nuorisotyönohjaajat, varhaiskasvatuksen ohjaajat sekä työsuhteiset hengellistä työtä tekevät työntekijät: yhteensä n. 2 500–3 000 henkilöä.

Ratkaisuehdotuksena Akava esittää, että työaikalakia ei sovellettaisi, kun kyse on työntekijästä, joka suorittaa **uskonnollisia toimituksia** evankelis-luterilaisessa kirkossa, ortodoksisessa kirkkokunnassa tai muussa uskonnollisessa yhteisössä. Pykälän tekstistä siis poistettaisiin sanat ”**ja tehtäviä**”.

Opetus- ja tutkimushenkilöstö

Lakiesityksen 2 §:n 3 momentin muotoilussa opetus- ja tutkimushenkilökuntaa koskeva kohta sisältää lisäedellytyksen, jonka mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jääminen riippuu siitä, turvaako valtakunnallinen työehtosopimus lain tarkoittamat lepoajat ja enimmäistyöajan suojan. Osapuolet (Sivista ry ja JUKO ry) ovat yksimielisiä siitä, että opetus- ja tutkimushenkilökunnan työaikajärjestelyjen tulee jatkossakin perustua työehtosopimukseen ja olla määräyksiltään väljiä.

Akava pitää lainkohdan sisältämiä lisäedellytyksiä tarpeettomina yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökuntaa koskevana. Lisäedellytysten säilyttäminen tekstissä johtaisi oikeudelliseen epävarmuuteen yliopistojen yleisen työehtosopimuksen voimassaolosta ja pätevyydestä opetus- ja tutkimushenkilökunnan työaikamääräysten osalta.

Joustotyöaika

Lakiesityksen 13 §:ssä säännellään uutena asiana joustotyöajasta. Akava ehdottaa säännöksen täydentämistä niin, että sopimuksen joustotyöajasta voisi solmia aikaisintaan puolen vuoden työsuhteen keston jälkeen eli koeajan päättymisen jälkeen.

Vaativassa asiantuntijatyössä toimenkuvan muotoutuminen sekä toimivat ja tuottavat työnteon muodot rakentuvat käytännössä työn ja työntekijän mukaan asteittain. Myös koeajan tarkoitus toteutuisi paremmin sekä työnantajan että työntekijän kannalta, kun sopimus solmittaisiin vasta sen jälkeen.

Myös joustotyöajan reunaehdot tulisi määritellä tiukemmin eli pykälässä tulisi määritellä tarkemmin vuorokausilevon vähimmäiskesto ja viikoittainen enimmäistyöaika joustotyöaikaa käytettäessä.

Akava ehdottaa, että työsuojeluhallinto tekisi eritystarkastuksen kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta kohdistuen erityisesti joustotyöajan sopimuksiin ja työaikakirjauksiin.

Matka-aika

Esityksessä tunnistetaan työmatkojen aiheuttama kuormittuminen ja sen vaikutukset työturvallisuuteen ja epäsuorasti myös työn tuottavuuteen. Valitettavasti esitetty muutos ei tosiasiallisesti paranna millään tavalla paljon matkustavien asemaa, koska työnantajan on perustelujen mukaan pelkästään kiinnitettävä huomiota palautumiseen.

Näiltä osin esityksen perusteluissa on viitattu työturvallisuuslain 10 §:ään ja todettu, että säännöksen tarkoituksena on korostaa työaikajärjestelyjen merkitystä matkustamisen aiheuttamasta kuormituksesta palautumisessa. Työturvallisuuslain 10 § ei ole pystynyt estämään matkustamiseen liittyvän ongelman syntymistä. Säännös on väljä eikä aseta työnantajalle selkeitä velvoitteita. Sen noudattamisen valvonta ei myöskään toteudu riittävästi.

Lakiesityksen säännöksessä tai sen perusteluissa ei ole määritelty, mikä on riittävä palautuminen ja millaisia työaikajärjestelyjä työnantajalta käytännössä edellytetään. Tämän johdosta säännös ei ole luonteeltaan tosiasiallisesti velvoittava eikä sen rikkomista voida käytännössä mitenkään todeta eikä sanktioida.

Säännöksessä ei edellytetä myöskään työntekijän suostumusta säännöllisen työajan ulkopuolella matkustamiseen, tapahtuipa se minkälaisena vuorokaudenaikana tai minkälaisella reitillä hyvänsä.

Akava esittää, että työmatkojen aiheuttaman liiallisen kuormituksen välttämiseksi ja niistä palautumisen varmistamiseksi työmatkoihin käytetty aika tulisi ensisijaisesti lukea työntekijän työajaksi. Toissijaisesti työmatkat voitaisiin lukea niin sanotuksi työhönsidonnaisuusajaksi. Tämä mahdollistaisi työturvallisuusvelvoitteen täyttämisen ja toimisi kuormittumista ennaltaehkäisten.

Suomen Lääkäriliitto

Suomen Lääkäriliiton ja sen jäsenten osalta keskeiset muutokset työaikalain hallituksen esityksessä ovat enimmäistyöajasta sopiminen (48 tuntia) työehtosopimuksella, opt out- järjestely työehtosopimuksella ja sen lisäksi työntekijän ja työnantajan sopimuksella (joka on lisäksi rajattu vain sairaalassa päivystäviin lääkäreihin) sekä vuorokausilepo, josta voidaan poiketa jatkossakin. Näiden muutosten osalta Akava ja Suomen Lääkäriliitto katsovat, että lakiesityksen ehdotukset ovat nyt muodossa, jotka mahdollistavat sen, että työmarkkinaosapuolet pystyvät sopimaan jatkossa lääkäripäivystyksen järjestämisestä työ- ja virkaehtosopimuksin.

Suomen Eläinlääkäriliitto ja kunnan eläinlääkärit

Akavalainen Suomen Eläinlääkäriliitto pitää hyvänä, että työaikalain esityksessä soveltamisalapoikkeusta koskevaa määräystä ehdotetaan

muutettavaksi. Voimassa olevan työaikalain 2 § 1 momentin 3 kohdan mukaan lakia ei sovelleta työhön, jota työntekijä tekee kotonaan tai muutoin sellaisissa oloissa, ettei voida katsoa työnantajan asiaksi valvoa siihen käytettävän ajan järjestelyjä. Tämän on aikaisemmin tulkittu jättävän kunnan praktikkoeläinlääkärit lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Kyseinen työaikalaissa säädetty laaja poikkeamismahdollisuus ja sen soveltaminen Suomessa on ristiriidassa Euroopan Unionissa noudatettavan työaikadirektiivin ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tapauskäytännön kanssa, minkä vuoksi sen poistaminen lakiesityksestä on ollut tarpeen.

Muutoksen toteutuessa myös kunnan praktikkoeläinlääkärit pääsevät vihdoin työaikalain alaisuuteen. Eläinlääkäriliitto pitää tätä perusteltuna ratkaisuna, sillä työaikasuojelun on koskettava kunnan praktikkoeläinlääkäreitä kuten se koskee muitakin päivystäviä lääkäreitä.

Akava ja Eläinlääkäriliitto katsovat, että kunnan praktikoiden tulee kuulua työaikalain piiriin kuten muut vastaavat tehtävä jo kuuluvat. Nykyisenkin lainsäädännön mukaan kunnan praktikkoeläinlääkäreihin pitäisi soveltaa työaikalakia, sillä praktikkoeläinlääkärien kohdalla työaika-autonomian vaatimus ei toteudu. Vanhaan käytäntöön perustuen virkaehtosopimuksessa kunnan praktikkoeläinlääkärien kuitenkin todetaan olevan työaikalain soveltamisen ulkopuolella.

Akavan ja Eläinlääkäriliiton näkemyksen mukaan KT Kuntatyönantajien ehdotus kunnan praktikkoeläinlääkärien nimenomaisesta jättämisestä työajan soveltamisen ulkopuolelle on haitallinen kunnaneläinlääkärijärjestelmän kehittämiselle. Työaikalakia tulee soveltaa myös kunnan praktikkoeläinlääkäreihin, koska eläinlääkäripalvelutuotantoa on voitava kehittää vastaamaan muuttuvia tarpeita.

Akava ry:n puolesta

Miia Kannisto
Johtava asiantuntija